

ΑΡΙΣΤΟΞΕΝΟΥ Δ. ΣΚΙΑΔΑ

Τακτικού Καθηγητού της 'Αρχαίας 'Ελληνικής Φιλολογίας

ΕΙΣΗΓΗΣΙΣ

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΤΗΤΟΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΥ ΕΡΓΟΥ ΤΟΥ ΚΑΘΗΓΗΤΟΥ κ. OLOF GIGON *

Κύριε Πρύταμι,

Κύριοι Συνάδελφοι,

Κυρίαί καί Κύριοι,

'Αγαπητοί Φοιτηταί καί Φοιτήτριάι.

Ὁ ὑπὸ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν τιμώμενος σήμερον διὰ τοῦ ὑψηλοῦ τίτλου τοῦ ἐπιτίμου διδάκτορος τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς καθηγητῆς κ. Olof Gigon εἶναι ἤδη εἰς τὴν διεθνή ἀρχαιογνωστικὴν ἐπιστήμην μία προσωπικότης σεβαστή. Ἡ καταπληκτικὴ ἀκαδημαϊκὴ σταδιοδρομία του, τὸ εὐρὺ καὶ πρωτότυπον ἔργον του καὶ ἡ πολυσχιδὴς ἐπιστημονικὴ καὶ ὀργανωτικὴ δραστηριότης του ἔχουν πρὸ πολλοῦ καθιερώσει ἐπαξίως τὸν ἄνδρα.

* Κατόπιν ὁμοφώνου ἀποφάσεως τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, ἀπενεμήθη ὁ τίτλος τοῦ ἐπιτίμου διδάκτορος εἰς τὸν κ. Olof Gigon, καθηγητὴν τῆς κλασσικῆς φιλολογίας καὶ τῆς ἀρχαίας φιλοσοφίας εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τῆς Βέρνης (Ἑλβετίας). Ἡ τελετὴ τῆς ἀναγορεύσεως ἐγένετο τὴν 12ην Μαρτίου 1974, ἐν τῇ μεγάλῃ αἰθούσῃ τῶν τελετῶν τοῦ Πανεπιστημίου. Κατὰ τὸν πανεπιστημιακὸν ὀργανισμὸν ὠμίλησε περὶ τῆς ζωῆς, τοῦ ἔργου καὶ τῆς ἐπιστημονικῆς δράσεως τοῦ τιμωμένου ὁ τακτικὸς καθηγητῆς τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς φιλολογίας κ. Ἀριστόξευος Σκιαδάς, περὶ τῆς προσφορᾶς δὲ τοῦ κ. Gigon, ὡς φιλοσόφου καὶ ἱστορικοῦ τῆς φιλοσοφίας, ὁ τακτικὸς καθηγητῆς τῆς Φιλοσοφίας κ. Δημήτριος Κουτσογιαννόπουλος - Θηραῖος. Ἐν συνεχείᾳ ὁ Κοσμήτωρ τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς κ. Κωνσταντῖνος Ἡλιόπουλος προέβη εἰς τὴν ἀνακήρυξιν τοῦ νέου ἐπιτίμου διδάκτορος. Ὁ κ. Olof Gigon ἐξεφώνησε μετὰ ταῦτα λόγον μὲ θέμα: «Die Dialoge des Aristoteles». Τὰ κείμενα τῶν λόγων δημοσιεύονται κατωτέρω.

Ὁ Olof Gígon ἐγεννήθη τὴν 28ην Ἰανουαρίου τοῦ 1912 ἐν Βασιλείᾳ τῆς Ἑλβετίας, ἔνθα καὶ ἔλαβε τὴν ἐγκύκλιον παιδείου. Ἐσπούδασε κλασσικὴν φιλολογίαν, φιλοσοφίαν καὶ βυζαντινὴν φιλολογίαν εἰς τὰ Πανεπιστήμια Βασιλείας, Μονάχου καὶ Παρισίων. Τῷ 1934 (εἰς ἡλικίαν 22 ἐτῶν) ἀνηγορεύθη διδάκτωρ τῆς φιλοσοφίας εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τῆς Βασιλείας, ὑποβαλὼν ὡς ἐναίσιμον διατριβὴν τὴν περισπούδαστον περὶ Ἑρακλείτου πραγματείαν «Untersuchungen zu Heraklit». Ἡ ἐργασία αὕτη ἀπετέλεσε τὴν ἀφετηρίαν δι' ἄλλας μελέτας περὶ Ἀναξαγόρου καὶ Γοργίου. Ἦδη τότε πρόθεσις τοῦ συγγραφέως ἦτο, νὰ ἀφήσῃ τὰ ἴδια τὰ κείμενα νὰ ὁμιλήσουν καὶ διὰ τῆς ἐρμηνευτικῆς μεθόδου νὰ ἐξαγάγῃ ὅ,τι ἦτο δυνατόν νὰ ἐξαχθῇ χωρὶς προκαταλήψεις, προκαθορισμένas ἀρχάς καὶ προγραμματικὰ συστήματα. Αὕτη ἡ καθαρὰ ἐρμηνευτικὴ διαλογικὴ σχέσις τοῦ ἐρμηνευτοῦ πρὸς τὸν ἐρμηνευόμενον δημιουργόν, τὴν ὁποίαν ἠκολούθησεν ὁ Gígon ἀπὸ τῆς πρώτης ἐρεῦνης του, ἐσφράγισεν ἀποφασιστικῶς τὸ ἐπιστημονικὸν του ἔργον γενικῶς. Ἐπιθυμῶ ἥδη ἀπ' ἀρχῆς νὰ ἐξάρω τὴν ὀρθὴν τοποθέτησιν τοῦ Gígon ἔναντι τῶν κειμένων, καθ' ἣν ὁ ἐρμηνευτὴς ὑποχρεοῦται νὰ ἀποκαλύψῃ διὰ τῆς ἐρμηνείας ἀκριβῶς ἐκεῖνο, πού εἶναι εἰς θέσιν τὰ κείμενα νὰ προσφέρουν. Οἱ βιασμοὶ τῶν κειμένων - συχνοὶ εἰς τὴν ἐπιστήμην - καὶ ὁ ἐξαναγκασμὸς τῶν εἰς προκρουστικὰ συμπεράσματα ὁδηγοῦν συχνά - δυστυχῶς - εἰς ἀπαράδεκτον παρερμηνείαν τοῦ ἀρχαίου πνεύματος. Τῷ 1937 ἐκλέγεται ὁ κ. Gígon ὑφηγητὴς τῆς κλασσικῆς φιλολογίας εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τῆς Βασιλείας καὶ μετὰ δύο ἔτη (1939) εἰς ἡλικίαν 27 ἐτῶν καλεῖται ὡς τακτικὸς καθηγητὴς εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τοῦ Fribourg.

Εἰς τὴν αὐτὴν γραμμὴν, τὴν ὁποίαν ἐχάραξεν ὁ συγγραφεὺς διὰ τῆς περὶ τοῦ Ἑρακλείτου διατριβῆς του, εὐρίσκεται ἀπολύτως καὶ τὸ μέγα ἔργον του «Der Ursprung der griechischen Philosophie. Von Hesiod zu Parmenides» (=Αἱ ἀρχαὶ τῆς ἑλληνικῆς φιλοσοφίας. Ἀπὸ τοῦ Ἡσιόδου εἰς τὸν Παρμενίδην). Βασικὸς σκοπὸς τοῦ συγγραφέως ἦτο ἐνταῦθα νὰ δείξῃ τὴν συνέχειαν καὶ τὴν ἀδιάσπαστον συνοχὴν τῶν προβλημάτων. Ἡθέλησε, πάλιν διὰ τῆς ἐξαντλητικῆς καὶ ἐπιμόνου ἐρμηνείας, νὰ καταστήσῃ σαφές, πῶς οἱ παλαιότεροι προσωκρατικοὶ φιλόσοφοι κατ' οὐσίαν ἐκκινοῦν ἀπὸ τὰς παλαιὰς θεογονίας καὶ πῶς ἐν συνεχείᾳ ὠρισμένα, συγκεκριμένα προβλήματα καὶ ἐρωτήματα παρεδίδοντο ἀπὸ τοῦ ἑνὸς εἰς τὸν ἄλλον, ἀντιμετωπιζόμενα ὁμῶς μὲ νέας ἐκάστοτε προσπαθείας λύσεως, μέχρις ὅτου τέλος ὁ Παρμενίδης ἀπὸ τὸ ἀρχικὸν καὶ βασικὸν ἐρώτημα περὶ τῆς ἀρχῆς τῶν ὄντων ἀνέπτυξε καὶ διεμόρφωσε τὸ πρόβλημα περὶ τοῦ «εἶναι» γενικῶς. Κατὰ τὴν αὐτὴν ἀκριβῶς ἐποχὴν ὁ καθηγητὴς κ. Gígon ἀρχίζει τὴν ἐρευνάν του περὶ τοῦ Σωκράτους καὶ τῶν Σωκρατικῶν. Καὶ ἐδῶ προσπαθεῖ ἐρμηνευτικῶς νὰ κατανοήσῃ ἀκριβῶς καὶ μόνον ἐκεῖνο,

πού ἐπεδίδωκαν νὰ εἶπουν οἱ συγγραφεῖς τῶν σωκρατικῶν διαλόγων. Συγχρόνως προσπαθεῖ ἀφ' ἑνὸς νὰ ἐξηγήσῃ τὴν σχέσιν τοῦ Ξενοφῶντος πρὸς τὸν Πλάτωνα καὶ ἀφ' ἑτέρου νὰ ἀξιοποιήσῃ τὴν πλουσίαν ἀνώνυμον παράδοσιν περὶ Σωκράτους. Τοιοῦτοτρόπως προέκυψαν τὰ κάτωθι βασικά διὰ τὴν ἐπιστήμην πορίσματα: 1) Ὁ Ξενοφὼν ἐχρησιμοποίησε συστηματικῶς τὰ ἔργα τῶν παλαιότερων Σωκρατικῶν καὶ τὰ ἐπεξεργάσθη μέσα εἰς τὸ ἰδικόν του ἔργον. 2) Τὰ πολλὰ γεγονότα, ποὺ ἐχαρακτηρίζοντο καὶ ἀνεγνωρίζοντο σαφῶς ὡς ἱστορικά γεγονότα, περιωρίσθησαν καὶ συνεπυκνώθησαν εἰς τὸ ἐλάχιστον. 3) Ἡ σωκρατικὴ λογοτεχνία κατ' οὐσίαν εἶναι μία ποιητικὴ ἐπινόησις μὲ προθέσεις φιλοσοφικάς. Οὕτω κατὰ τὸ ἔτος 1947 εἶδε τὸ φῶς τῆς δημοσιότητος τὸ ἔργον: «Sokrates. Sein Bild in Dichtung und Geschichte» (=Σωκράτης. Ἡ εἰκὼν αὐτοῦ εἰς τὴν ποίησιν καὶ τὴν ἱστορίαν), ἠκολούθησαν δὲ τὸ ἐρμηνευτικὸν ὑπόμνημα εἰς τὰ δύο πρῶτα βιβλία τῶν «Ἀπομνημονευμάτων» τοῦ Ξενοφῶντος (1953 καὶ 1956) καὶ μία μελέτη περὶ τῆς «Ἀπολογίας Σωκράτους» τοῦ Ξενοφῶντος. Ἐν τῷ μεταξὺ κατὰ τὰ ἔτη 1946-1948 ἐδίδαξεν ὁ κ. Gigon ὡς φιλοξενούμενος καθηγητὴς εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τοῦ Μονάχου. Τῷ 1948 ἐκλέγεται ἀντεπιδέλλον μέλος τῆς Βαυαρικῆς Ἀκαδημίας τοῦ Μονάχου καὶ συγχρόνως μετακαλεῖται εἰς τὴν ἔδραν τῆς κλασσικῆς φιλολογίας καὶ τῆς ἀρχαίας φιλοσοφίας εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τῆς Βέρνης, ἔνθα διδάσκει ἔκτοτε ἕως σήμερον. Τῆς ἐκεῖ Φιλοσοφικῆς Σχολῆς κοσμήτωρ ὑπῆρξε κατὰ τὸ ἔτος 1952, πρῦτανος δὲ τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Βέρνης κατὰ τὸ ἀκαδημαϊκὸν ἔτος 1966/67.

Τῷ 1959 ἐκδίδει τὸ εἰς πολλὰς γλώσσας μεταφρασθὲν ἔργον: «Grundprobleme der antiken Philosophie» (=Θεμελιώδη προβλήματα τῆς ἀρχαίας φιλοσοφίας). Παραλλήλως εἶχεν ἀρχίσει ὁ κ. Gigon, ἐν συνεργασίᾳ μὲ τὸν γνωστὸν ἐκδοτικὸν οἶκον «Artemis» τῆς Ζυρίχης, νὰ ἐτοιμάζῃ μετάφρασιν ἔργων τοῦ Ἀριστοτέλους καὶ τοῦ Ἐπικούρου μὲ εἰσαγωγὴν καὶ ἐρμηνευτικὸν ὑπόμνημα. Καρπὸς τῆς ἐπιστημονικῆς αὐτῆς δραστηριότητος εἶναι τὰ ἔργα τοῦ Ἀριστοτέλους: «Ἡθ. καὶ Νικημαχία», «Περὶ οὐρανοῦ», «Περὶ ποιητικῆς», «Περὶ ψυχῆς», «Πολιτικά» κ.ά., ἐνῶ παραλλήλως τὰ φιλοσοφ. καὶ ἔργα τοῦ Κικέρωνος ἀπετέλεσαν τὸ δεῦτερον σκέλος τῆς ἐρεῦνης τοῦ κ. Gigon ἕως σήμερον. Δείγμα αὐτῆς τῆς δευτέρας ἐρευνητικῆς κατευθύνσεως εἶναι ἡ ἔκδοσις μετὰ μεταφράσεως τοῦ ἔργου τοῦ Κικέρωνος «Tusculanae Disputationes». Ὁ Πλάτων, ὡς τρίτος τομεὺς ἐρεῦνης, προσετέθη εἰς τὴν ἐπιστημονικὴν δραστηριότητα τοῦ τριμῆνου καθηγητοῦ, ὅταν ἀνετέθη εἰς αὐτὸν ὑπὸ τοῦ ἐκδοτικοῦ οἴκου «Artemis» ἡ ἐκ νέου μετάφρασις ὅλων τῶν ἔργων τοῦ Πλάτωνος—μία τεραστία ἐργασία, ἡ ὁποία περατοῦται ἐντὸς τοῦ 1974.

Ἡ ἐνασχόλησις μὲ τὸν Ἀριστοτέλη καθιέρωσε τὸν κ. Gigon ὡς

τὸν εἰδικώτερον σήμερον ἀριστοτελικὸν φιλόλογον. Ἀπὸ τοῦ 1958 ὁ κ. Gígon ἀνήκει εἰς τοὺς ἰδρυτὰς-μέλη καὶ συγγραφεῖς τῶν ἀνὰ τριετίαν συγκαλουμένων «Ἀριστοτελικῶν Συμποσίων» («Symposia Aristotelica»). Ἀπὸ τῆς αὐτῆς ἐποχῆς χρονολογεῖται καὶ ἡ ἀνάληψις ὑπὸ τοῦ κ. Gígon τῆς νέας ἐκδόσεως τῶν ἔργων τοῦ Ἀριστοτέλους ὑπὸ τῆς Πρωσσικῆς Ἀκαδημίας τοῦ Βερολίνου, ἣν τὸ πρῶτον εἶχεν ἀναλάβει καὶ πραγματοποιήσει ὁ πολὺς I. Bekker. Πρέπει νὰ σημειωθῇ ἐνταῦθα, ὅτι ὁ Ε' τόμος τῆς νέας ἐκδόσεως περιλαμβάνει διὰ πρώτην φοράν ὅλα τὰ ἀποσπάσματα τοῦ Ἀριστοτέλους καὶ τὴν «Vita Marciana». Ἡ μεγάλη αὕτη ἐκδοσις τῶν ἀποσπασμάτων πρόκειται νὰ γίνῃ συντόμως.

Μία ἰδιότυπος περιοχὴ, ἡ ὁποία παλαιότεν ἐγοήτευε τὸν Gígon, ἀπετέλεσεν ἀντικείμενον ἐρευνῆς εἰς τὸ ὀγκῶδες ἔργον: «Die antike Kultur und das Christentum» (=Ὁ ἀρχαῖος πολιτισμὸς καὶ ὁ Χριστιανισμὸς), ἐνθα καθορίζονται τὰ χαρακτηριστικὰ ἐκεῖνα σημεῖα ἀφ' ἐνός, εἰς τὰ ὁποῖα ὁ ἀρχόμενος Χριστιανισμὸς διεχωρίσθη ἀπὸ τὴν Ἀρχαιότητα, καὶ τὰ στοιχεῖα ἐκεῖνα ἀφ' ἑτέρου, τὰ ὁποῖα οὗτος παρέλαβε. Τὸ ἔργον ἐξεδόθη τῷ 1966. Κατὰ τὴν αὐτὴν ἐποχὴν ἀναγορεύεται ὁ κ. Gígon ἐπίτιμος διδάκτωρ τοῦ Πανεπιστημίου Göteborg τῆς Σουηδίας καὶ ἐκλέγεται ἀντεπιστέλλον μέλος τῶν Ἀκαδημιῶν Göteborg καὶ Uppsala (Σουηδίας). Εἶναι εἰς ἐκ τῶν ἐκδοτῶν τοῦ περιφήμου «Λεξικοῦ τοῦ ἀρχαίου κόσμου» («Lexikon der alten Welt»), τοῦ ὁποίου πολλὰ ἄρθρα συνέγραψεν ὁ ἴδιος, ἐτοιμάζει τὴν Ἱστορίαν τῆς στωικῆς φιλοσοφίας καὶ ἀνέλαβεν ἐπισήμως νὰ ἐκδώσῃ ἐξ ὑπαρχῆς τὴν «Geschichte der antiken Philosophie» (=Ἱστορίαν τῆς ἀρχαίας φιλοσοφίας) εἰς τὴν γνωστὴν ἐκδοτικὴν σειρὰν τοῦ «Handbuch der klassischen Altertumswissenschaft» τοῦ ἐκδοτικοῦ οἴκου Beck (Μόναχον). Παραλείπομεν τὴν μνηεῖαν πλήθους μικροτέρων μελετῶν καὶ ἄρθρων εἰς διάφορα περιοδικά, λεξικά καὶ εἰς συλλογικά ἔργα. Ὅλαι αἱ μικρότεραι μελέται του, πλὴν τῶν ἀριστοτελικῶν, ποὺ θὰ ἐκδοθοῦν χωριστά, συμπεριελήφθησαν εἰς ὀγκῶδη τόμον πρὸ δύο ἐτῶν (1972), ὑπὸ τὸν τίτλον: «Studien zur antiken Philosophie», ἐνῶ κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος (1973) ἐδημοσιεύθη λίαν ἐνδιαφέρουσα πραγματεία τοῦ κ. Gígon εἰς τὸ περιοδικὸν «Museum Helveticum» ὑπὸ τὸν τίτλον «Theorie und Praxis bei Platon und Aristoteles».

Ἐπιθυμῶ τέλος νὰ τονίσω τὴν ἐνεργὸν συμμετοχὴν τοῦ κ. Gígon εἰς πλεῖστα διεθνῆ συνέδρια, ἐνθα διὰ πρωτοτύπων ἀνακινώσεων προσέφερε πολλὰ εἰς τὴν διεθνῇ ἀρχαιογνωστικὴν ἐπιστήμην. Ἀξίον ἰδιαίτερας ἐξάρσεως θεωρῶ, ἀπὸ ἐλληνικῆς πλευρᾶς, τὸ γεγονός, ὅτι ὄχι μόνον μετέσχε καὶ εἰς τὰ δύο Διεθνῆ Ἀνθρωπιστικὰ Συμπόσια τῆς Ἑλληνικῆς Ἀνθρωπιστικῆς Ἑταιρείας, ἀλλὰ καὶ ἐξελέγη βασικὸν μέλος τῆς ὀργανωτικῆς ἐπιτροπῆς τῶν Διεθνῶν τούτων Συμποσίων μετὰ τῶν ὡσαύτως διαπρεπῶν

συναδέλφων Verbeke (Βέλγιον), Palm (Σουηδία), Hübner (Γερμανία), Jaki (Ἀμερική) καὶ μέλος τῆς Διεθνoῦς Ἐπιτροπῆς τοῦ Κέντρου Ἀνθρωπιστικῶν Κλασσικῶν Ἑρευνῶν τῆς Ἑλληνικῆς Ἀνθρωπιστικῆς Ἐταιρείας. Ἡ ἐνεργὸς καὶ πολῦτιμος συμμετοχὴ τοῦ εἰς τὴν ὀργάνωσιν τῶν Συμποσίων, εἰς τὴν σύνταξιν τοῦ ἐσωτερικοῦ κανονισμοῦ τοῦ Κέντρου καὶ εἰς τὸν ἐπιστημονικὸν προγραμματισμὸν τῶν δραστηριοτήτων τῆς Ἐταιρείας ἐκκινεῖ ἀπὸ τὴν βαθυτάτην πίστιν τοῦ εἰς τὰ ἀνθρωπιστικὰ ιδεώδη καὶ τὴν ἀνθρωποπλαστικὴν δύναμιν τῆς κλασσικῆς Ἀρχαιότητος, εἰς τὴν ὁποίαν ἐπὶ 40 ἔτη διακονεῖ ἀόκνως.

*
* *

Ἀπετολήσαμεν νὰ σκιαγραφήσωμεν ἐν συντομίᾳ τὴν προσωπικότητα τοῦ Olof Gigon, ὡς ἀνθρώπου καὶ ἐπιστήμονος. Μία εὐρυτέρα ἀνάλυσις τοῦ ἐπιστημονικοῦ τοῦ ἔργου καὶ τῶν πολλαπλῶν καὶ ποικίλων δραστηριοτήτων τοῦ, ὡς ἐπιστήμονος καὶ Πανεπιστημιακοῦ διδασκάλου, δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ συμπυκνωθῇ εἰς τὰς αὐστηρὰς ἀπαιτήσεις μιᾶς ἐπισήμου παρουσιάσεως. Σεμνὸν καὶ «καλὸν» ἔργον βίου ἀποτελεῖ δι' αὐτὸν ἡ ἔρευνα τῆς Κλασσικῆς Ἀρχαιότητος· πάθος ἐνθεον ὁ διάλογος μὲ τοὺς ἀρχαίους στοχαστάς· πίστιν σταθεράν ἢ προσήλωσιν εἰς τὰ ἀνθρωπιστικὰ ιδεώδη· χαρακτῆρα φιλέλληνος ἢ πρὸς τὴν αἰώνιαν Ἑλλάδα ἀγάπη τοῦ. Ἡ Φιλοσοφικὴ Σχολὴ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, τιμῶσα τὸ ἔργον καὶ τὴν προσωπικότητα τοῦ ἀνδρός, ἀπένειμεν ὁμοφώνως εἰς αὐτὸν τὸν τίτλον τοῦ ἐπιτίμου διδάκτορος, «τιμὴν ἐπαξίαν τῷ ἀνδρὶ».